

Medzinárodná vedecká konferencia

ŽENY V TIENI DEJÍN

(Ne)známe ženy v známom prostredí

Zborník abstraktov

Nemzetközi tudományos konferencia

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

Absztraktok gyűjteménye

Constantine the Philosopher University in Nitra

Faculty of Arts Department of History

5. - 6. April 2022

Medzinárodná vedecká konferencia
Nemzetközi tudományos konferencia

ŽENY V TIENI DEJÍN

(Ne)známe ženy v známom prostredí

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

Zborník abstraktov / Absztraktok gyűjteménye

Constantine the Philosopher University in Nitra
Faculty of Arts Department of History
5. - 6. April 2022

Vydavateľ/Kiadó

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Editori zborníka/ Szerkesztők

Mária Molnárová, Adriana Kičková

Medzinárodná vedecká konferencia/ Nemzetközi tudományos konferencia

Ženy v tieni dejín II. (Ne)známe ženy v známom prostredí.

Nők a történelem homályában II. Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

Organizačný výbor/ Szervezői csapat

prof. Janka Hečková, CSc. (Nitra); doc. PhDr. Adriana Kičková, PhD. (Nitra);

Mgr. Gabriela Dudeková Kováčová, PhD. (Bratislava); Mgr. Beáta Pintérová, PhD. (Nitra);

Mgr. Mária Molnárová (Nitra)

Technický redaktor / Technikaiszerkesztő

Mária Molnárová

Jazykový redaktor/Nyelvszerkesztő

Beata Pintérová

Za jazykovú úpravu jednotlivých abstraktov zodpovedajú autori.

Az egyes kivonatok nyelvi szerkesztéséért a szerzők felelnek.

Vydanie/ Kiadás

prvé / első

Počet strán / Oldalak száma

56

E-book ISBN

978-80-558-1879-5

Zdroj obrázka na obálke / Borítón lévő kép forrása

<https://www.brookings.edu/essay/the-history-of-womens-work-and-wages-and-how-it-has-created-success-for-us-all/>

Výstup z projektu:

UGA I/5/2021 Kanižayovsko - Nádašdyovský dvor, ako príklad ranonovovekého renesančného dvora
v Uhorsku

ŽENY V TIENI DEJÍN II.

(Ne)známe ženy v známom prostredí

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

"A nők számára semmi sem igazán jelentéktelen, ami rájuk vonatkozik, vagy akár csak távoli kapcsolatban áll velük, s évek múltán is mindenre emlékeznek."

Szobotka Tibor, író és irodalomtörténész

"Pre ženy neexistuje nič skutočne bezvýznamné, čo sa ich týka, alebo čo i len vzdialene s nimi späté, a na všetko si ešte roky pamätajú."

Tibor Szobotka, spisovateľ a historiograf

ÚVOD

Rozdelenie rolí medzi pohlaviami možno badať už v praveku. Kým úlohou muža bolo loviť, zatiaľ ženy zbierali v okolí obydľia, vychovávali deti a strážili „rodinné“ ohnisko. Spomenuté posledné dve role zostali v platnosti ešte dlho. Dlhé obdobia boli aktivity žien veľmi obmedzené a podliehali vtedajším spoločenským normám, ktoré ich vtlesnili do troch pozícií: manželky, matky a ženy v domácnosti, ktoré sprevádzala úcta k bohu/bohom.

Naozaj boli aktivity žien natoľko jednotvárne a obmedzené? V skutočnosti nie u všetkých! Práve naopak, ich činnosti bol rôznorodé a rozmanité. V každej spoločenskej vrstve sme mohli nájsť ženy, ktoré sa zaoberali niečím nezvyčajným, spoločenským normám nie práve vyhovujúcim. Ako príklad by sme mohli uviesť v staroveku žijúcu Hypatiu z Alexandrie, ktorá má zaslúžené miesto v dejinách vedy (vedkýň); alebo Meritptah, egyptskú kráľovnú známu ako znalkyňu liečiteľstva a dobovej medicíny. Ženy neskorších období nezaostávali za svojimi predchodkyňami, ale ani mužmi, či už v rovine fyzickej alebo duševnej práce. Medzi tradičnými činnosťami/prácami žien nachádzame pomocné roľníčky, obchodníčky a predavačky, vedúce cechov, umelkyne, vedkyne, pôrodné babice a asistentky, slúžky a čeladníčky, gazdiné, ale aj predstaviteľky „najstaršieho“ povolania. Sféra ženských prác/činností/povolanií sa rozšírila, čo ale ovplyvňoval región, postavenie i vzdelanie. Ženy z kruhov aristokracie s obľubou venovali svoj čas „laickej“ medicíne resp. liečiteľstvu, ako príklad by sme mohli uviesť Alžbetu Cobarovú alebo čachtickú pani Alžbeta Bátoriová z Ečedu a mohli by sme ešte pokračovať ďalej.

Neskôr sa ženy začali presadzovať aj v čisto mužských profesiách. Tu ako príklad uvedieme kariéru spisovateľky, presnejšie jej anglickú „ikonu“, Jane Austenovou, či Dorotheu Christiane Erxlebenovú, ktorá v 18. storočí bola prvou cisárom menovanou diplomovanou lekárkou v Európe, alebo Margit Ungárovú prvú maďarskú právničku. V ekonomickej sfére si ženy vybudovali (a dodnes majú) zaslúžené stabilné miesto, a to aj napriek patriarchálnej spoločnosti. Napriek znevýhodňovaniu, podceňovaniu a reštrikciám sa dokázali osamostatniť, vyrovnáť a dokonca i prekonať opačné pohlavie. Bolo tomu tak nielen v ekonomickej sfére, ale aj vo vede, ako napr. v prípade Anny Márie van Schurmann, Eunice Newton Foote, či Marie Curie Skłodowskej, atď.

Medzinárodná vedecká konferencia (Ne)známe ženy v známom prostredí. Ženy v tieni dejín II. si za cieľ stanovila dostať na výslnie ženy, či ženskú prácu, ich činnosť a historické premeny (bez ohľadu na región i status), ktoré padli do zabudnutia, stáli za pozornosť či im prischla nálepka nezabudnuteľné. Medzi kľúčové úlohy si konferencia kladie aj budovanie, upevňovanie nových i existujúcich kontaktov a v neposlednom rade spoznávanie nových pohľadov, aspektov a vedomostí.

ELŐSZÓ

A két nem közti szereposztás már az őskortól megglehető. A férfi szerepe a vadászat, a nőé pedig a lakhelyközeli gyűjtögetés, gyermeknevelés és a „családi” tűzhely őrzése. Az utolsó kettő, hosszú ideig érvényben maradt. A történelem nagy részében a nők tevékenysége igen korlátozott volt az aktuális társadalmi normákhoz alkalmazkodva, ideális három szerepbe beilleszkedve: feleség, anya és háziasszony, amelyekhez hozzátársult az isten(ek) imádata és tisztelete.

A nők tevékenysége valóban ilyen korlátozott és egyszínű volt? Egy kicsit sem. Tevékenységük ennél sokoldalúbb és széleskörűbb volt. Minden társadalmi rétegben találhatunk olyan nőt, amelyet a normáktól eltérő tevékenység foglalkoztatott. Példának vehetjük az ókorban élt Alexandriai Hüpatiát, aki (nem kizárólag) a tudása révén írta be magát a (női) történelem és tudomány nagyjai közé, vagy Meritptaht egyiptomi királynét, aki híres volt az orvoslás terén. A későbbi korokból ismert nők a gondolkodás, fizikai és szellemi munka terén sem maradtak el az elődeik, de még a férfiak után sem. Foglalkozásaik közt találhattunk betakarítást végző parasztasszonyokat, kereskedőket és árusokat, céhnőket, művésznőket, tudósnőket, bábákat és szülésznőket, szolgálókat, cselédeket és házvezetőnőket, de persze a „legősibb” foglalkozást űzőket is. A női foglalkozások és tevékenységek igazán széleskörűvé az újkortól váltak, de ez, természetesen, a régiótól, státusztól és műveltségtől eltérő lehetett. A főúri körökhöz tartozó nők, gyakran foglalkoztak „amatőr” gyógyászattal és orvoslással, amelyek közt megemlítenénk Czobor Erzsébetet, a csejtei úrnőt, Ecsedi Báthory Erzsébetet és még sorolhatnánk.

A későbbiekben a nők olyan szakmákban válltak híressé, amelyek kizárólag a férfiakhoz kapcsolódtak. Példának vehetnénk az írást (prózai művek és költészet) és annak az angol „ikonját” Jane Austent; vagy a Dorothea Christiane Erxlebent, aki az első egyetemi végzettséggel rendelkező és császár által hivatalosan kinevezett orvosnő volt a 18. századi Európában; ill. az első magyar női ügyvédet, Ungár Margitot. A gazdaság terén, igencsak stabil és széles körben foglalták el a nők (és ma is) jogosan a helyüket, még az erősen patriarchális társadalom sem alkotott kivételt. Annak ellenére, hogy a férfiakhoz képest hátrányos helyzetben voltak, különféle korlátozások és alulértékelések révén, képesek voltak „egyszintre” lépni az ellenkező nemmel, sőt túltenni rajtuk, ill. függetlenekké válni. Ezt nem kizárólag a gazdaság terén, de akár a tudományban is, mint például Anna Maria van Schurmann, Eunice Newton Foote, vagy Marie Curie Skłodowská és még folytathatnánk.

Az Ismer(e)t(len) nők ismert közegben. Nők a történelem homályában II. c. nemzetközi tudományos konferencia is olyan célból került megrendezésre, hogy reflektorfénybe helyezze azokat a nőket és azoknak foglalkozásait / tevékenységét, s annak történelmi alakulásait státusztól és régiótól függetlenül, akik feledésbe merültek, figyelemreméltóvá, vagy ép feledhetetlenné váltak. A rendezvény kiemelt feladatai közé tartozott az új és meglévő kapcsolatok építése, megszilárdítása és nem utolsósorban az új nézőpontok, szempontok és ismeretek elsajátítása.

PROGRAM KONFERENCIE

ŽENY V TIENI DEJÍN II.

(Ne)známe ženy v známom prostredí

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

KONFERENCIA PROGRAMJA

Program konferencie

ŽENY V TIENI DEJÍN II.

05. APRÍLA 2022 (UTOROK)

8:00 – 8:15 Otvorenie konferencie
príhovorom dekanky FF UKF v Nitre
doc. PhDr. Jarmily Maximovej, PhD.

I. SEKCIA: IDEALIZOVANÝ OBRAZ VS. NETRADIČNÉ OSUDY

moderuje: Adriana Kičková a Mária Molnárová

8:20 – 8:35 Michaela Mandák Niklová (SK)

Osud žien na základe výpovede masových hrobov kultúry s lineárnou keramikou

8:40 – 8:55 Pavol Jelínek (SK)

Niekoľko postrehov k spoločenskému postaveniu ženy v staršej dobe bronzovej

9:00 – 9:15 Emanuel Jirkal

Fulvia - žena, ktorá sa vlastným úsilím presadila v mužskom svete

9:20 – 9:35 Oborni Teréz (HU)

Z manželky kráľa kráľovná - úloha kráľovnej Izabely pri získaní východného Uhorska (1556-1559)

9:40 – 9:55 Eva Škorvanková (SK)

Nová slovenská žena (1939-1945)

10:00 – 10:15 Viera Jurková (SK)

„Nikto nesmie byť zabudnutý“ Pozostalosť po Erne Burgerovej - Schultz

10:20 – 10:35 DISKUSIA A PRESTÁVKA NA KÁVU

10:40 – 10:55 Kristína Liberčianová (SK)

Darina Bancíková - prvá ordinovaná a prenasledovaná za prebytočnosť!?

11:00 – 11:15 Štěpán Jiří (CZ)

Anna Kvapilová ze středních Čech na jih Norska

11:20 – 11:35 Ákos Csonka (HU)

Archeologická(é) zbierka(y) Jolani Kherndlovej a grófký Ernestíny Coudenhovej zo Želiezoviec

11:40 – 11:55 Márk Kepka (HU)

Kráľovná cisárskeho mesta - Anna Sacher

12:00 – 12:15 Mária Kočnerová (SK)

Osobnosť slovenskej diplomacie - Mária Krasnohorská

12:20 – 12:30 DISKUSIA

12:30 – 13:20 OBEDŇAJŠIA PRESTÁVKA

Program konferencie

(NE)ZNÁME ŽENY V ZNÁMOM PROSTREDÍ

05. APRÍLA 2022 (UTOROK)

II. SEKCIA: VEREJNÁ VS. SÚKROMNÁ SFÉRA

moderuje: Beáta Pintérová

13:30 – 13:45 Szalai Ágnes (HU)

Vládna funkcia sedmohradskej kňažnej Anny Bornemisszy
(1630?-1688)

13:50 – 14:05 Jana Stráníková (CZ)

Žena v mužskej domácnosti: Farní hospodyně v 19. století

14:10 – 14:25 Gabriela Dudeková Kováčová (SK)

Malá Ženská dohoda (Little Entente of Women) v Československu

14:30 – 14:45 Dana Musilová (CZ)

Sociální a pracovně právní ochrana žen v Československu v letech
1918-1938

14:50 – 15:05 Elena Mannová (SK)

Od milosrdenstva po Obrodné hnutie mladých žien YWCA

15:10 – 15:30

Záverečná diskusia a ukončenie prvého dňa konferencie

Program konferencie

ŽENY V TIENI DEJÍN II,
(NE)ZNÁME ŽENY V ZNÁMOM PROSTREDÍ

06. APRÍLA 2022 (STREDA)

8:00 – 8:15 Otvorenie druhého dňa konferencie
príhovor prodekana FF UKF v Nitre
prof. PhDr. Martina Hetényiho, PhD.

III. SEKCIA: TRADIČNÉ VS. MODERNÉ PROFESIE

moderuje: Adriana Kičková, Beáta Pintérová a Mária Molnárová

8:20 – 8:35 Daniela Rošková (SK)

Obstetrices et medicae: Pôrodnosť a starostlivosť o rodičku
a novorodenca v antike

8:40 – 8:55 Mária Letzová (SK)

Alžbeta Cobarová (1578?-1626) a jej laická liečiteľská prax
začiatkom 17. storočia

9:00 – 9:15 Tünde Lengyelová (SK)

Šľachtické ženy ako liečiteľky

9:20 – 9:35 Petra Mátyás-Rausch (HU)

Ženy v sedmohradských banských mestách (16.-17. storočie)

9:40 – 9:55 Denisa Nečasová (CZ)

Obraz architektky v československom oficiálnom diskurzu 50.-60.
letech

10:00 – 10:35 DISKUSIA A PRESTÁVKA NA KÁVU

10:40 – 10:55 Eva Morovicsová (SK)

Od ceduľových babíc k pôrodným asistentkám.

11:00 – 11:15 Marie Bahenská (CZ)

Sibylla Bolla-Kotek. Právnička medzi Prahou a Vídň.

11:20 – 11:35 Silvia Capíková (SK)

Neľahká cesta k slobodnej voľbe povolania: nezdolné ženy
v šlapajach Hippokrata

11:40 – 11:55 Judita Szekeresová Kovácsová (SK)

Postavenie pôrodných babíc v medzivojnovom období v okrese Šaľa

12:00 – 12:15 Lukáš Danko (SK)

Ženy v armáde v minulosti a dnes

12:20 – 12:35 Molnár Mária (SK)

Ženské katolícke rády v úlohe "pedagóga" v 16. a 17. storočí

12:40 – 13:00 ZÁVEREČNÁ DISKUSIA

POĎAKOVANIE A UKONČENIE KONFERENCIE

Konferencia programja

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.
2022. ÁPRILIS. 05 (KEDD)

8:00 – 8:15 doc. PhDr. Jarmila Maximová, PhD.
a Bölcsészettudományi Kar dékánja, ünnepi beszédével,
megnyitja a konferenciát

I. SEKCIÓ: IDEALIZÁLT ELKÉPZELÉS ILL. FIGYELEMREMÉLTÓ SORSOK

moderál: Adriana Kičková és Molnár Mária

8:20 – 8:35 Michaela Mandák Niklová (SK)

Női sorsok a lineáris kerámia kultúra tömegsírhajai vallomása alapján

8:40 – 8:55 Pavol Jelínek (SK)

Néhány megfigyelés a nők társadalmi helyzetéről a kora bronzkorban

9:00 – 9:15 Emanuel Jirkal (SK)

Fulvia - egy nő, aki a saját erőfeszítései révén nyerte el méltó helyét a férfiak világába

9:20 – 9:35 Oborni Teréz (HU)

Királynéből királynő – Izabella királynő szerepe a keleti Magyar Királyság megszervezésében (1556-1559)

9:40 – 9:55 Eva Škorvanková (SK)

Az új szlovák nő (1939-1945)

10:00 – 10:15 Viera Jurková (SK)

„Senki nem maradhat feledésben“ Erna Burger Schultzs hagyatéka

10:20 – 10:35 DISZKUSSZIÓ ÉS KÁVÉSZÜNET

10:40 – 10:55 Kristína Liberčanová (SK)

Darina Bancíková - első üldözött női tiszteletes a feleslegessége miatt?!

11:00 – 11:15 Jiří Štěpán (CZ)

Anna Kvapilová Közép-Csehországból Dél-Norvégiába

11:20 – 11:35 Csonka Ákos (HU)

Kherndl Jolán és gr. Coudenhove Ernestina zselízi régészeti gyűjteménye(i)

11:40 – 11:55 Kepka Márk (HU)

A császárváros királynője - Anna Sacher

12:00 – 12:15 Mária Kočnerová (SK)

Mária Krasnohorská a szlovák diplomácia alakja

12:20 – 12:30 DISZKUSSZIÓ

12:30 – 13:20 EBÉD SZÜNET

Konferencia programja

ISMER(E)T(LEN) NŐK ISMERT KÖZEGBEN

2022. ÁPRILIS. 05. (KEDD)

II. SEKCIÓ: NYILVÁNOS ILL. MODERN SZAKMÁK

moderál: Pintérné Kazán Beáta

13:30 – 13:45 Szalai Ágnes (HU)

Bornemissza Anna (1630k. – 1688) erdélyi fejedelemsasszony
kormányzati szerepvállalása

13:50 – 14:05 Jana Stráníková (CZ)

Nő egy férfi háztartásban: a plébániákon szolgáló háziasszonyok a
19. században

14:10 – 14:25 Gabriela Dudeková Kováčová (SK)

Csehszlovákiai Kis Női megállapodás (Little Entente of Women)

14:30 – 14:45 Dana Musilová Dana (CZ)

A nők szociális és munkajogi védelme az 1918 - 1938 közötti
Csehszlovákiában

14:50 – 15:05 Elena Mannová (SK)

Az irgalmasságtól a YWCA mozgalomig

15:10 - 15:30

ZÁRÓ DISZKUSSZIÓ ÉS A KONFERENCIA ELSŐ NAPJÁNAK VÉGE

Konferencia programja

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.
ISMER(E)T(LEN) NŐK ISMERT KÖZEGBEN

2022. ÁPRILIS. 06. (SZERDA)

8:00 – 8:15 *prof. PhDr. Martin Hetényi, PhD.*
a Bölcsészettudományi Kar dékánhelyettese, ünnepi
beszédével, megnyitja a konferencia második napját

III. SEKCIÓ: HAGYOMÁNYOS ILL. MODERN SZAKMÁK

moderál: Adriana Kičková, Pintérné Kazán Beáta és Molnár Mária

8:20 – 8:35 Daniela Rošková (SK)

Obstetrices et medicae: Szülés, valamint anyák és az újszülöttek gondozása az ókorban

8:40 – 8:55 Mária Letzová (SK)

Czobori Erzsébet (1578?-1626) és az ő laikus gyógyászata a 17. század elejéről

9:00 – 9:15 Tünde Lengyelová (SK)

Főúri asszonyok gyógyítói szerepben

9:20 – 9:35 Mátyás-Rausch Petra (HU)

Asszonyorsok az erdélyi bányavárosokban (16.-17. század)

9:40 – 9:55 Denisa Nečasová (CZ)

Női építészek megjelenítése az 50.-60.-as évekbeli hivatalos diskurzusban

10:00 - 10:35 DISZKUSSZIÓ ÉS KÁVÉSZÜNET

10:40 – 10:55 Eva Morovicsová (SK)

A megbélyegzett bábaktól a szülési asszisztensig

11:00 – 11:15 Marie Bahenská (CZ)

Bolla-Kotek Sibylla. Ügyvéd Prága és Bécs között

11:20 – 11:35 Silvia Capíková (SK)

Göröngyös út a szabad szakmaválasztásig: hajthatatlan nők Hippokratész lépteiben

11:40 – 11:55 Judita Szekeresová Kovácsová (SK)

A bábák helyzete a két világháború közti időszakban a Selyei járásban

12:00 – 12:15 Lukáš Danko (SK)

Nők a múltbéli és jelenkori katonaságban

12:20 – 12:35 Molnár Mária (HU)

Női katolikus rendek "pedagógus" szerepében a 16. és 17. században

12:40 - 13:00 ZÁRÓ DISZKUSSZIÓ

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS ÉS A KONFERENCIA BEFEJEZÉSE

ŽENY V TIENI DEJÍN II.

(Ne)známe ženy v známom prostredí

Abstrakty / Kivonatok

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

The fate of women based on the deposition of mass graves of the Linear pottery culture

Abstract:

The findings of mass graves from the early Neolithic period are significant for a several reasons. Firstly, they are proof of the misconception of the first peasants as peaceful farmers. At the same time, they are one of the oldest evidence of a possible "war" conflict in the world. Based on new discoveries, it gradually became clear that violent clashes between agricultural communities were not so rare at the end of the Linear Pottery culture in Central Europe. Nevertheless, the researchers have not yet agreed on the causes of these confrontations. The question of why the remains of young women are very under-represented in the finds that correspond to the extermination of the entire hamlet also remains open. The aim of the article is to find out the causes of these inter-communal attacks and at the same time to clarify the fate of women who do not seem to have been their victims.

Keywords:

woman, Neolithic, the Linear Pottery culture, mass graves

Osud žien na základe výpovede masových hrobov kultúry s lineárnou keramikou

Abstrakt:

Nálezky masových hrobov z obdobia včasného neolitu sú významné hneď z viacerých dôvodov. V prvom rade sú dôkazom nesprávneho videnia prvých roľníkov ako mierumilovných farmárov. Zároveň sú jedným z najstarších dokladov možného „vojnového“ konfliktu na svete. Na základe nových objavov sa postupne stalo zrejším, že násilné strety medzi poľnohospodárskymi komunitami neboli v závere kultúry s lineárnou keramikou v strednej Európe až tak ojedinelé. Napriek tomu sa bádatelia do dnešného dňa nezhodli na príčinách týchto konfrontácií. Rovnako otvorená zostáva otázka, prečo sú v nálezových celkoch, ktoré zodpovedajú vyhladeniu celej osady, veľmi málo zastúpené pozostatky mladých žien. Cieľom príspevku je snaha o odhalenie príčin týchto medziobčinných útokov a zároveň objasnenie osudu žien, ktoré, zdá sa, neboli ich obeťami.

Kľúčové slová:

Stredná Európa, staršia doba bronzová, pohrebiská, hroby žien, archetypy

Notes on the Social Status of Women in Early Bronze Age

Abstract:

The article focuses on the graves of Early Bronze Age women. It highlights the differentiation in the funeral rite of men and women and the ideal "world of men" and "world of women", which this differentiation represents. These worlds are an emic confession of the bearers of the cultures of the Early Bronze Age. Several examples are used to demonstrate selected archetypes (virgin, female, old woman) that we can recognize in the archeological record and that represent a modified social ideal even today.

Keywords:

Central Europe, Early Bronze Age, burial grounds, women's graves, archetypes

Niekoľko postrehov k spoločenskému postaveniu ženy v staršej dobe bronzovej

Abstrakt:

Príspevok je zameraný na hroby žien v staršej dobe bronzovej. Poukazuje na diferenciáciu v pohrebnom rite mužov a žien a na ideálny „svet mužov“ a „svet žien“, ktoré predstavujú. Tieto svety sú emickou výpoveďou nositeľov kultúr staršej doby bronzovej. Na niekoľkých vybraných príkladoch sú demonštrované niektoré archetypy (panna, žena, starena), ktoré dokážeme rozpoznať a ktoré predstavujú modifikovaný spoločenský ideál aj dnes.

Kľúčové slová:

Stredná Európa, staršia doba bronzová, pohrebiská, hroby žien, archetypy

**Fulvia - a woman who, through her own efforts, established
herself in the male world**

Abstract:

Fulvia lived in a very turbulent time, in which common conventions and social boundaries were being broken. A death knell rang for the republic and a principality was born from the ashes of cruel and bloody struggles. It was a time of disruption, the elimination of the old and the creation of the new, when the political system of Rome met with a new reality and it became clear that the senatorial aristocracy and its way of running the state were experiencing a very serious crisis that could no longer be overcome. In these turbulent times, women were also able to break free from the misconceptions of mores maiorum ancestors and ceased to play the role of a sedentary wife who became involved in political affairs only when political rivals or clans needed to be reconciled. Fulvia embodies a woman who took her destiny into her own hands and even tried to push her view of solving problems even with a sword in her hand and often very bloody. We can follow her career in the form of three marriages, when she was married to the leading protagonists of the ongoing disputes and battles - Clodia, Curion and finally M. Antonia. However, her image is marked by the rivalry or hostility of her political rivals, whether it was Cicero or later the winner of the civil wars Octavian, because in her case, propaganda often prevailed, which drew her portrait in literary texts.

Keywords:

Fulvia, the crisis of the Roman Republic, the Roman Republic, the Roman Empire, women

Fulvia – žena, ktorá sa vlastným úsilím presadila v mužskom svete

Abstrakt:

Fulvia žila vo veľmi turbulentnej dobe, v ktorej sa lámali zaužívané konvencie a spoločenské hranice. Republike zvonil umieračik a z popola krutých a krvavých bojov sa rodil principát. Bola to doba plná rozvratu, odstraňovania starého a vytváranie nového, kedy politický systém Ríma sa stretával z novou realitou a jasne sa ukázala, že senátorská aristokracia a jej spôsob riadenia štátu prežíva veľmi vážnu krízu, ktorá sa už zaužívanými prostriedkami nedala prekonať. V tejto búrlivej dobe sa aj ženy dokázali vymaňovať zo zabehaných predstáv určovaných mravmi predkov – mores maiorum a prestávali hrať úlohu doma sediacej manželky, ktorá sa zapájala do politických záležitostí len v prípade potreby uzmierenia politických rivalov poprípade rodov. Fulvia stelesňuje ženu, ktorá chopila svoj osud do vlastných rúk a dokonca sa snažila presadiť svoj pohľad na riešenie problémov dokonca s mečom v ruke a neraz veľmi krvavo. Jej kariéru môžeme sledovať aj v podobe troch manželstiev, kedy bol vydatá za popredných protagonistov prebiehajúcich sporov a bojov – Clodia, Curiona a napokon M. Antonia. Jej obraz je však poznamenaný rivalitou až nepriateľstvom jej politických súperov, či už to bol Cicero alebo neskôr víťaz občianskych vojen Octavianus, pretože v jej prípade sa často presadila propaganda, ktorá nakreslila jej portrét v literárnych textoch.

Kľúčové slová:

Fulvia, kríza rímskej republiky, Rímska republika, rímske cisárstvo, ženy

From Queen Consort to Queen Regnant: Queen Isabella's Role in Establishing the Eastern Kingdom of Hungary (1556–1559)

Abstract:

From Queen Consort to Queen Regnant: Queen Isabella's Role in Establishing the Eastern Kingdom of Hungary (1556–1559) The queen dowager Isabella Jagiellon became a real ruler after her return from emigration to Poland, in the years 1556–1559. Having returned home, Isabella had the Diet approve articles which endowed her with supreme authority and allowed her the appointment of foreigners as councilors and as holders of high offices. The Queen took over the government, including the administration of finances. Regarding the queen's reorganization of her realm, it is important to mention that Isabella sought to establish European diplomatic relations. In 1557 she tried to renew negotiations for the marriage of his son, John Sigismund II Szapolyai, and a French princess. The Queen executed the Transylvanian lords rebelling against her in 1558, leaving no doubt that she was the ruler of the country. During her short reign, the system of the government of the Eastern Kingdom of Hungary was established, and within this, the most important administrative body was the Chancellery.

Keywords:

Queen Isabella Jagiellon, Eastern Kingdom of Hungary, Royal Chancellery

Királynéből királynő – Izabella királynő szerepe a keleti Magyar Királyság megszervezésében (1556–1559)

Kivonat:

Jagelló Izabella özvegy királyné igazi uralkodóvá válása a lengyelországi emigrációból való visszatérése után, az 1556–1559 közötti esztendőkből következett be. A királynő akarata szerint az országgyűlés olyan törvényeket hozott, amelyek Izabellát a legfőbb hatalommal ruházták fel, megengedték neki külföldiek kinevezését tanácsossá és más főbb hivatalok élére is. A királynő magához ragadta a kormányzást, köztük a pénzügyek igazgatását is. Az uralma újjáépítésével kapcsolatban meg kell említeni, hogy Izabella megkezdte az európai diplomáciai kapcsolatok kiépítését. 1557-ben megpróbálta felújítani a fia, Szapolyai II. János Zsigmond és egy francia királylány házasságát célzó tárgyalásokat. A királynő az ellene lázadó erdélyi urakat 1558-ban kivégeztette, nem hagyott kétséget afelől, hogy ő az ország uralkodója. Rövid uralkodása alatt épült ki a keleti Magyar Királyság kormányzatának rendszere, s ezen belül a legnagyobb jelentőségű igazgatási szerv a kancellária lett.

Kulcsszavak:

Jagelló Izabella királynő, keleti Magyar Királyság, királyi kancellária

New Slovak woman

Abstract:

To legitimize themselves and establish a new social order, authoritarian regimes tend to distance themselves from the past. At the same time, they often present a vision of a new type of human being. Along with the claim that they are building a perfect society, such regimes produce utopian images of men and women living in a future that has solved problems that were once believed insuperable. In short, this advanced breed of humans is part and parcel of the golden world that the regime proposes is imminent. Indeed, authoritarian governments also claim that this new breed can be created in the here and now, and that it will act as a vanguard for others to follow. Building on these concepts, I will analyze the image of the new Slovak woman and girl that was advanced by the Slovak Republic's government between 1939 and 1945 and also discuss the policies that aimed at generating and establishing this feminine and girly ideal.

Keywords:

Slovak State, 1939-1945, authoritarian regime, Slovak women, idealization

Nová slovenská žena

Abstrakt:

Autoritatívne režimy sa pri snahe o legitimizáciu svojej existencie usilovali o nastolenie nových spoločenských pomerov, okrem iného aj dištancovaním sa od predchádzajúceho obdobia a jasným vymedzením sa voči minulosti. Kreovanie novej spoločnosti a obrazy nových mužov a žien v sebe niesli optimistické vyhliadky na šťastnú budúcnosť s rýchlym vyriešením všetkých minulých problémov. V tomto kontexte môžeme definovať nového človeka ako utopický konštrukt, ktorý bol v dobovom kontexte napĺňaný rôznym obsahom tak, aby sa javil ako ideál, symbol optimistickej budúcnosti a nasledovania hodný vzor. Vo svojom príspevku predstavím dobovú predstavu (obraz) o novej slovenskej žene a dievčati ako ju prezentoval režim prvej Slovenskej republiky v rokoch 1939 až 1945, ako aj opatrenia vládnucej elity, ktorých cieľom bolo dosiahnuť realizovanie tohto ženského a dievčenského ideálu v bežnom živote.

Kľúčové slová:

Jagelló Izabella királynő, keleti Magyar Királyság, királyi kancellária

"No one must be forgotten."

The legacy of Erna Bürger - Schultz, a member of the women's divisions A.T.S., in the collections of the Museum of Military History

Abstract:

The article maps the life destiny of a young Berlin woman, Erna, born. Schultz, whose love for her husband, Ludovít Bürger, a native of Vrútky, also significantly influenced her relationship with Czechoslovakia. By joining the women's divisions of the British Army, the so-called Auxiliary Territorial Service, where she worked for almost 5 years, she, already a Czechoslovak citizen, joined the foreign resistance. The estate (various personal documents, photographs and military medals), which entered the collections of the Military History Museum only this year, reveals not only the story of one love, but also the difficult lives of a woman - a foreigner who, despite many years of separation from her husband, decided to fight against the Nazi regime on behalf of her new homeland - Czechoslovakia.

Keywords:

Erna Bürger - Schultz, A.T.S., legacy

"Nikto nesmie byť zabudnutý."

Pozostalosť po Erne Bürgerovej - Schultz, príslušníčke ženských oddielov A.T.S., v zbierkach Vojenského historického múzea

Abstrakt:

Príspevok mapuje životný osud jednej mladej berlínčanky, Erny, rod. Schultzovej, ktorej láska k svojmu manželovi, Ludovítovi Bürgerovi, rodákovi z Vrútok, do výraznej miery ovplyvnila aj jej vzťah k Československu. Vstupom do ženských oddielov britskej armády, tzv. Auxiliary Teritorial Service, kde pôsobila takmer 5 rokov, sa aj ona, už ako československá občianka, zapojila do zahraničného odboja. Pozostalosť (rôzne osobné dokumenty, fotografie i vojenské medaily), ktorá sa dostala do zbierok Vojenského historického múzea len v tomto roku, nám odkrýva nielen príbeh jednej lásky, ale aj ťažké životné osudy ženy - cudzinky, ktorá sa, aj napriek dlhoročnému odlúčeniu od manžela, rozhodla bojovať proti nacistickému režimu v mene svojej novej vlasti - Československa.

Kľúčové slová:

Erna Bürgerová-Schultz, A.T.S., pozostalosť

Mgr. Kristína Liberčanová, PhD.

Darina Bancíková - the first ordained and persecuted for her excess !?

Abstract:

Darina Bancíková plays a specific mission in the Slovak clergy. As the first ordained pastor in our territory, at a time of strengthening political totalitarianism, she works as a woman in several culturally special regions. It dispels many prejudices in the traditionally hierarchized priestly world, as well as among ordinary believers. He gains their trust and hearts through persevering service, his intellect and unwavering faith, with which he eventually surpasses even investigative interrogations. He has to submit to this after the fabricated process and spend several long months in a prison cell. Her life story thus becomes an inspiration (not only) for today's women.

Keywords:

Darina Bancík, ordained, persecuted, women, Slovakia

Darina Bancíková - prvá ordinovaná a prenasledovaná za prebytočnosť!?

Abstrakt:

Darina Bancíková zohráva v slovenskom duchovenstve špecifické poslanie. Ako prvá ordinovaná farárka na našom území, v čase pevnejšej politickej totality, pôsobí ako žena vo viacerých kultúrne osobitých regiónoch. Búra mnohé predsudky v tradične hierarchizovanom kňazskom svete, tak i medzi prostým veriacim ľudom. Ich dôveru a srdcia si získava vytrvalou službou, svojím intelektom a neochvejnou vierou, s ktorou nakoniec prekonáva i vyšetrovacie výsluchy. Tým sa musí podrobiť po vykonštruovanom procese a stráviť niekoľko dlhých mesiacov vo väzenskej cele. Jej životný príbeh sa tak stáva inšpiráciou (nielen) pre súčasné ženy.

Kľúčové slová:

Darina Bancíková, ordinovaná, prenasledovanie, ženy, Slovensko

PhDr. Jiří Štěpán, PhD.

Anna Kvapilová, from Central Bohemia to the south of Norway. Activities of Anna Kvapilová for Czechoslovaks in exile.

Abstract:

The presented paper deals with the life of the important Czechoslovak exile Anna Kvapilová (March 19, 1905 Vysoký Chlumec - July 28, 1992 Oslo). In the 1930s, she worked as a librarian at the Prague City Library. After the outbreak of World War II, she became involved in resistance activities, in the years 1939-1941 she was a member of the Political Headquarters, later the Central Command of the Domestic Resistance. In the years 1941-1945 she was imprisoned in the German Nazi concentration camp Ravensbrück, where she met fellow prisoners from Norway. In the years 1945-1948 she was the head of the secretariat of the Union of the National Revolution in Prague and an official of the National Socialist Party. She was a collaborator of Dr. Milada Horáková and Antonie Kleinerová. In July 1948, she went into exile to West Germany and then in to Norway, where she worked as a social and political worker. She organized Czechoslovak Relief Committee in Norway. Anna Kvapilová organized humanitarian aid for exiles, healing stay for children from refugee camps, and helped exiles establish themselves in Norway. Many Czechoslovaks owed great help to Anna Kvapilová.

Keywords:

Anna Kvapilová, Exile, Help, Norway, Czechoslovakia

Anna Kvapilová, ze středních Čech na jih Norska. Činnost Anny Kvapilové pro Čechoslováky v exilu.

Abstrakt:

Předkládaný příspěvek se zabývá životem významné československé exulantky Anny Kvapilové (19. března 1905 Vysoký Chlumec – 28. července 1992 Oslo). Ve třicátých letech pracovala jako knihovnice pražské Městské knihovny. Po vypuknutí druhé světové války se zapojila do odbojové činnosti, v letech 1939-1941 byla členkou Politického ústředí, později Ústředního vedení odboje domácího. V letech 1941-1945 byla vězněna v německém nacistickém koncentračním táboře Ravensbrück. Zde se seznámila se spoluvězeňkyněmi z Norska. V letech 1945-1948 byla vedoucí pracovnící sekretariátu Svazu národní revoluce v Praze a funkcionářkou národně socialistické strany. Byla spolupracovnicí dr. Milady Horákové a Antonie Kleinerové. V červenci 1948 odešla do exilu do SRN a poté do Norska, kde působila jako sociální a politická pracovnice. Stála u zrodu Norsk-Tsjekkoslovakiske hjelpeforening. Anna Kvapilová pořádala sbírky pro exulanty, ozdravné tábory pro děti z uprchlických táborů, pomáhala exulantům s etablováním v Norsku. Anně Kvapilové mnoho Čechoslováků vděčilo za velkou pomoc.

Klíčové slová:

Anna Kvapilová, exil, pomoc, Norsko, Československo

Jolán Kherndl and gr. Ernestina Coudenhove Jelly
Archaeological Collection(s)

Abstract:

The world-famous Jellyfish Culture Archaeological Group is well-known in the archeological professional circles and has a well-processed, extensive literature. The group of archaeological line-shaped ceramic excavations bearing the name of the settlement along the Garam dates from the second half of the Middle Neolithic archeological culture of the Carpathian Basin (around 4000 BC). In fact, it evolved from the culture of ornamental pottery in Transdanubia. Szilvia Fábíán is currently researching in Hungary. It got its name from the fact that in 1924 the then local countess, the last local countess, Coudenhove Ernestina, called Zselíz a 24-year-old Austrian archaeologist, Herbert Mitscha-Marheim, who excavated several parts of the city and the narrower region. In Ágota Major, which belongs to Zselíz (today it belongs to the cadastre of Peszektergenye), it has found line-decorated ceramic tiles that history has not yet accounted for, so she named the individual discovery not directly from the site but from Zselíz because of Countess Ernestina. This is commemorated by the monument in Zselíz in the middle of the "China Quarter", which was renovated in 2015 by the author of these lines. It is much less known that the excavation of 1924 also had a serious antecedent, namely that the Countess did not lure the specialist into the town by accident at all, but because one of her passions was to collect archeological finds. It has acquired a fairly rich and valuable collection, part (a third) of which can be found today in the Slovak National Museum, but unfortunately it is not on public display. However, much of the prestigious collection was not collected by the Countess. Moreover, it was not even originally his property, but that of Jolán (born in Huberth), the wife of János Kherndl, the labor inspector (inspector) of the Jellyfish estate. The relevant part of Samov Borovszky's monograph on the counties and cities of Hungary - Bars County (Sándor Dilesz) writes in 1903 that in addition to archeological finds, it also contained applied arts and ethnographic objects. Archeological finds ranged from the Neolithic to the Middle Ages. According to some sources, the collection originally contained about 500 finds, making it one of the oldest and largest collections in present-day Slovakia. The VIII. Also at the International Congress of Prehistory and Anthropology, which can be considered as the beginning of institutionalized archeology in Hungary, so it can be stated that the collection was one of the oldest in historical Hungary.

Keywords:

Khendl Jolán, gr. Coudenhove Ernestina, archeology, Zelizovce

Kherndl Jolán és gr. Coudenhove Ernestina zselízi régészeti gyűjteménye(i)

Kivonat:

A világhírű Zselízi Kultúra régészeti csoport közismert a régészeti szakmai berkekben, és jól feldolgozott, széleskörű szakirodalommal rendelkezik. A Garam menti település nevét viselő régészeti vonaldíszes kerámia feltárások fémjelezte csoport a Kárpát-medencei régészeti kultúra középső neolitikum második feléből származik (Kr.e. 4000 körül). Tulajdonképpen a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájából alakult ki. Kutatásával ma Magyarországon Fábián Szilvia foglalkozik. Nevét onnan kapta, hogy 1924-ben a Zselízi Uradalom akkori tulajdonosa, az utolsó helyi grófnő, Coudenhove Ernestina Zselízre hívott egy 24 éves osztrák régészt, Herbert Mitscha-Marheimet, aki ásatásokat végzett a város és a szűkebb régió több pontján. A Zselízhez tartozó Ágota majorban (ma Pesztertergenye kataszterébe tartozik) pedig olyan vonaldíszes kerámiacserepekre bukkant, amit még nem tartott számon a történettudomány, így az egyedi felfedezést Ernestina grófnő miatt nem közvetlen a lelőhelyről, de Zselízről nevezte el. Ennek állít emléket Zselízen a „Kínai-lakónegyed” közepén az az emlékmű, melyet 2015-ben e sorok szerzője újított fel. Az már sokkal kevésbé ismert, hogy az 1924-es feltárásnak komoly előzményei is voltak, mégpedig, hogy a grófnő egyáltalán nem véletlenül csábította a szakembert a városkába, hanem azért, mert az egyik szenvedélyévé vált a régészeti leletek gyűjtése. Meglehetősen gazdag és értékes gyűjteményre tett szert, aminek egy része (harmada) ma a Szlovák Nemzeti Múzeumban található meg, de sajnos nincs nyilvánosan kiállítva. A tekintélyes kollekció nagy részét ugyanakkor mégsem a grófnő gyűjtötte. Sőt eredetileg még csak nem is az ő tulajdonát képezte, hanem a Zselízi Uradalom felügyelő gazdatisztje (inspektor), Kherndl János feleségéét, (szül. Huberth) Jolánét. A Borovszky Samu féle Magyarország vármegyéi és városai – Bars vármegye monográfia vonatkozó része (Dilesz Sándor) pedig arról ír 1903-ban, hogy a régészeti leletek mellett iparművészeti és néprajzi tárgyakat is tartalmazott. A régészeti leletek az újkőkortól a középkorig terjedtek benne. Egyes források szerint a gyűjtemény mintegy 500 leletet tartalmazott eredetileg, így a legrégebbi és a legnagyobb gyűjtemények közé tartozik a mai Szlovákiában. Számon tartották már a Budapesten 1876-ban megtartott VIII. Nemzetközi Ősrégészeti és Embertani Kongresszuson is, ami gyakorlatilag a magyarországi intézményesített régészet kezdetének tekinthető, így kijelenthető, hogy a gyűjtemény a történelmi Magyarország egyik legrégebbije közé tartozot

Kulcsszavak:

Kherndl Jolán, gr. Coudenhove Ernestina, régészet, Zselíz

The Queen of Wien - Anna Sacher

Abstract:

Anna's birth Fuchs has been best remembered in posterity as the figure of a legendary lady enjoying the company of 'Incense Cigars and French Bulldogs.' He became the custodian of the international Hotel Sacher through his marriage to Eduard Sacher. It was a great recognition that 'Frau Sacher' received and reciprocated the greeting, even among the high-ranking aristocracy. For the sacred guests of the Hotel Sacher, the jokingly named 'Sacher Bubenek' was a way of life, run and operated by Anna. Anna has become a legend throughout her life, and this immeasurable reverence still revolves around her name and heritage, not only within the Hotel Sacher, but also among lovers of Viennese history, culture and catering.

Keywords:

Anna Sacher, Vienna, cigars and bulldogs, feminism, selfmademen, gastro-culture

A császárváros királynője - Anna Sacher

Kivonat:

Anna született Fuchs az utókor emlékezetében leginkább így maradt meg: "Füstölő szivarok és francia buldogok" társaságát élvező legendássá vált hölgy alakja. A nemzetközi Hotel Sacher letéteményesévé Eduard Sacherrel kötött házassága révén vált. Nagy elismerésnek számított, ha "Frau Sacher" fogadta és viszonzta, még a magasrangú arisztokrácia körében is, a köszönést. A Hotel Sacher törzsvendégeinek számító, tréfásan elnevezett, "Sacher Bubenek" számára egy életformát jelentett ez az Anna által vezetett és üzemeltett szálloda. Anna legendává vált már az élete során, és ez a mérhetetlen tisztelet a mai napig is körbe lengi nevét és örökségét, nem kizárólag a Hotel Sacher keretein belül, de a bécsi történelem, kultúra és vendéglátás kedvelői körében egyaránt.

Kulcsszavak:

Anna Sacher, Bécs, szivarok és buldogok, feminizmus, karrier, gasztrokultúra

Personality of Slovak diplomacy - Mária Krasnohorská

Abstract:

The paper will deal with the process of creating the Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic in the 90s of the 20th century. The researched issue will be analyzed mainly on the basis of the personal statement of the direct participant in this process - Mária Krásnohorská, who entered the diplomatic services of our state with an employee card number 13, ie she is one of the first employees of the Slovak diplomacy department. The paper was created as part of a research devoted to the transformation process of diplomatic services after the division of Czechoslovakia and the acquisition of sovereignty of the Slovak Republic from the point of view of direct participants, where women in the career advancement due to family background were more difficult and fewer in diplomatic services. This disparity prevails in the leading positions in the foreign service to this day, where, according to current data from the Ministry of Foreign Affairs and the Slovak Republic, only 22% of women hold such a position. We chose the personality of Mária Krásnohorská for our research precisely because in the tough competition she managed to reach the highest positions in the foreign service. The paper is written mainly on the basis of the oral history method, which is based on photos from the personal archives of the diplomat and MZVaEZ SR and archival documents of MZVaEZ SR.

Keywords:

Maria Krasnohorská, diplomacy, 20th century, international relations

Osobnosť slovenskej diplomacie - Mária Krasnohorská

Abstrakt:

Príspevok sa bude zaoberať procesom vytvárania Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky v 90 rokoch 20. storočia. Skúmaná problematika bude analyzovaná hlavne na základe osobnej výpovede priamej účastníčky tohto procesu – Márie Krasnohorskej, ktorá do diplomatických služieb nášho štátu vstupovala so zamestnaneckým preukazom s číslom 13, čiže je jednou z prvých zamestnankýň slovenského rezortu diplomacie. Príspevok vznikol ako súčasť výskumu venovanému práve transformačného procesu diplomatických služieb po rozdelení Československa a získaní suverenity Slovenskej republiky z pohľadu priamych účastníkov, kde práve ženy to v kariérnom postupe kvôli rodinnému zázemiu mali ťažšie a v diplomatických službách ich bolo menej. Tento nepomer vládne na popredných miestach v zahraničnej službe dodnes, kde podľa aktuálnych údajov MZVaEZ SR len 22% žien zastáva takýto post. Osobnosť Márie Krasnohorskej sme zvolili pre svoj výskum práve z dôvodu, že v tvrdej konkurencii dokázala dosiahnuť na najvyššie posty v zahraničnej službe. Príspevok je písaný prevažne na základe metódy oral history, ktorý je podložený fotkami z osobného archívu diplomatky a MZVaEZ SR a archívnych dokumentov MZVaEZ SR.

Kľúčové slová:

Mária Krasnohorská, diplomacia , 20. storočie, medzinárodné vzťahy

Governmental function of the Transylvanian Princess, Bornemissza Anna (1630k. – 1688)

Abstract:

The identity of Princess, Bornemissza Anna – the wife of Mihály I. Apafi, who ruled for the last nearly thirty years of Principality of Transylvania – is not unknown to historians. The previous research has focused primarily on her outstanding role in managing of economy. In addition, Anna Bornemissza's cultural and church advocacy activities, which fit into the female roles of early modern history, also occupied the researchers. The sources clearly show the strong personality and (political) awareness of the princess. That's why even the contemporaries judged the personality of Princess quite negatively. They believed – instead of her weak husband – she and her relative, the powerful councillor, Mihály Teleki ruled Transylvania. As a historian, Mihály Cserei put it: „the bun commanded the hat”. The aim of lecture is to present Anna Bornemissza's little-known governmental function (in internal and external politics, as a lieutenant) by exploring archival sources. Also thought this to nuance the image of her as a result of contemporary narratives.

Keywords:

early modern history, Principality of Transylvania, Anna Bornemissza, governmental function

Bornemissza Anna (1630k. – 1688) erdélyi fejedelemszony kormányzati szerepvállalása

Kivonat:

Az Erdélyi Fejedelemség fennállásának utolsó közel harminc évében uralkodó I. Apafi Mihály feleségének, Bornemissza Anna fejedelemszonnak a személye nem ismeretlen a történelemtudomány számára. Az eddigi kutatások mindenekelőtt a gazdaság irányításában betöltött kiemelkedő működésére fókuszáltak. Emellett a korabeli női szerepekbe illeszkedő kultúra- és egyházpártoló tevékenysége is foglalkoztatta a kutatókat. A forrásokból egyértelműen kirajzolódik a fejedelemszony erős személyisége és (politikai) tájékozottsága. Éppen ezért már a kortárok is meglehetősen negatívan ítélték meg személyét. Miszerint a gyengekező férje, I. Apafi Mihály helyett ő és rokona, a nagyhatalmú tanácsúr, Teleki Mihály irányította Erdélyt. Ahogyan Cserei Mihály történetíró fogalmazott: „a konty parancsolt a süvegnek”. Az előadás célja levéltári források feltárásával bemutatni a fejedelemszony működésének kevésbé ismert kormányzati (bel- és külpolitika, helytartói) szerepvállalását. Továbbá ennek révén árnyalni a kortárs elbeszélések nyomán róla kialakult képet.

Kulcsszavak:

kora újkor, Erdélyi Fejedelemség, Bornemissza Anna, kormányzattörténet

A woman in a male household: A parish housekeeper in the 19th century

Abstract:

The rectory is usually seen as the dwelling of the Catholic priest. While the main façade of the parish house had to be clearly visible from the street, for the outbuildings standing away, functionality was of primary importance. The presence of other members of the parish household could be similarly "hidden". Their presence is not apparent at first sight in the relevant sources, although their presence was essential. Except for the male servants, there was always represented a female element, namely in the person of the parish housekeeper. She cooked the priest's food, took care of the laundry and performed other activities that belonged to the tasks of a (not only) rural woman. If guests visited the parish, she took care of them as well. In addition to relatives or friends of the priest, there could be many exposed people, for example bishops with their entourages. This paper will present this lesser-known profession in its peculiarities and pitfalls, as well as its analogy with the position of a rural or town housekeeper, using the fate of several parish housekeepers as an example.

Keywords:

parish, parish household, catholic priest, woman, housewife

Žena v mužské domácnosti: Farní hospodyně v 19. století

Abstrakt:

Fara je obvykle vnímána jako obydlí katolického kněze. Zatímco hlavní průčelí fary mělo být z ulice dobře viditelné a reprezentativní, tak u hospodářského zázemí stojící stranou, byla důležitá funkčnost. Podobně „skrytě“ může působit přítomnost dalších členů farní domácnosti. Jejich přítomnost není v pramenech na první pohled výrazná, přestože byli nezbytní. Kromě mužské čeledě, byl vždy zastoupen i ženský prvek, a sice v osobě farní hospodyně. Vařila knězi jídlo, starala se o prádlo a vykonávala další činnosti, které (nejenom) ve venkovské domácnosti příslušely ženě. Pokud na faru zavítali hosté, starala i o ně. Vedle příbuzných či přátel kněze mohlo jít i o hodně exponované osoby, např. biskupy a jejich doprovod při pravidelných vizitacích diecéze. V příspěvku bude na příkladu osudů několika farních hospodyněk představena tato méně známá profese ve svých zvláštностech a úskalích a rovněž i její analogie s postavením hospodyně ve vlastní domácnosti.

Klíčové slová:

fara, farní domácnost, katolický kněz, žena, hospodyně

Mgr. Gabriela Dudeková Kováčová, PhD.

Little Entente of Women in Czechoslovakia – Ambitions and pitfalls of international platform for emancipation and diplomatic activities of women from Central and Southeastern Europe

Abstract:

The paper will present the first preliminary results of an international project mapping the activities of the Small Women's Agreement in the individual participating countries (Romania, Czechoslovakia, Poland, Yugoslavia, Greece, Bulgaria). The aim is to open this almost unknown chapter in the history of the international women's movement and to clarify its significance in Czechoslovakia. Despite its short duration, the Ministry of the Environment represented one of the platforms for promoting emancipation, as well as for women's diplomatic activities, which are considered to be the domain of men.

The ambition of the founders of the 'Little Women's Agreement' was to create a counterpart to international organizations dominated by women from Western Europe and the United States. When it was founded in 1923, the unifying goal of the founders of the Ministry of the Environment was women's equality and pacifism. However, further political controversies between post-World War I states and the changing international situation in the 1930s resulted in this international women's platform narrowing to the Little Pact political pacts, and subsequently its demise.

Keywords:

Little Entente of Women, international women's movement, women's emancipation, Southeastern Europe, Czechoslovakia, Františka Plamínková

**Malá Ženská dohoda (Little Entente of Women) v
Československu – ambície a úskalia medzinárodnej platformy
pre emancipačné a diplomatické aktivity žien zo strednej a
juhovýchodnej Európy**

Abstrakt:

Referát predstaví prvé predbežné výsledky medzinárodného projektu mapujúceho činnosť Malej ženskej dohody v jednotlivých zúčastnených štátoch (Rumunsko, Československo, Poľsko, Juhoslávia, Grécko, Bulharsko). Cieľom je otvoriť túto takmer neznámu kapitolu dejín medzinárodného ženského hnutia a objasniť jej význam v Československu. Napriek svojmu krátkodobému trvaniu MŽD predstavovala jednu z platforiem pre presadzovanie emancipácie, i pre diplomatické aktivity žien pokladané za doménu mužov. Ambíciou zakladateľiek „Malej ženskej dohody“ bolo vytvoriť protipól voči medzinárodným organizáciám, ktorým dominovali ženy zo západnej Európy a USA. Pri založení roku 1923 bolo zjednocujúcim cieľom zakladateľiek MŽD zrovnoprávnenie žien a pacifizmus. Avšak ďalšie politické kontroverzie medzi štátmi po prvej svetovej vojne a meniaci sa medzinárodná situácia v 30. rokoch mali za následok zúženie tejto medzinárodnej platformy žien len na štáty politického paktu Malej dohody, a následne jej zánik.

Kľúčové slová:

Malá ženská dohoda, Little Entente of Women, medzinárodné ženské hnutie, emancipácia žien, Juhovýchodná Európa, Československo, Františka Plamínková

prof. PhDr. Dana Musilová, PhD.

Woman's Social and Labour Protection in Czechoslovakia in the Years 1918-1938

Abstract:

Czechoslovakia established quite a high level of women's protection through social and labour law. Its framework was already created in the 80s of the 19th century with the co-called workers' amendment to the Trade Licencing Act and with the introduction of the sickness and accident insurance. The Czechoslovak state built on these measures and developed them into a form of a stable and functioning system. However, social and labour protection of women remained defined biologically, i.e. it was derived from a presumption that women are special beings worthy of a higher degree of protection than men. Such approach reflected the state population policy, eugenic concepts gaining ever-growing popularity, and the viewpoint of the majority of women's organisations. The necessity of having two different degrees of protection for men and women was explained by health risks to a woman's body, especially if women performed arduous labour under difficult working conditions.

Keywords:

Czechoslovakia, 1918-1938, social law, labour law, protection, the woman

Sociální a pracovně právní ochrana ženy v Československu v letech 1918-1938

Abstrakt:

Československo vytvořilo poměrně vysokou míru ochrany ženy v sociálním a pracovním právu. Její základní obrysy byly vytvořeny již v 80. letech 19. století tzv. dělnickou novelou živnostenského zákona a zavedením nemocenského a úrazového pojištění. Československý stát na tato opatření navázal a rozvinul je do podoby stabilního a funkčního systému. Sociální a pracovně právní ochrana žen však zůstávala založena na biologickém základě, resp. na předpokladu, že ženy jsou zvláštními bytostmi zasluhujícími vyšší stupeň ochrany než muži. Tento přístup korespondoval s populační politikou státu, stále populárnějšími eugenickými myšlenkami i se stanoviskem většiny ženských organizací. Nutnost rozdílného stupně ochrany žen a mužů byla zdůvodňována zdravotními riziky plynoucími pro ženský organismus, zejména pokud ženy vykonávaly namáhavou práci v obtížných pracovních podmínkách.

Klíčové slová:

Československo, 1918-1938, sociální právo, pracovní právo, ochrana, žena

From Grace to the YWCA. Forms of involvement of women's support associations in the 19th and 20th centuries

Abstract:

In the 19th century, the emergence of women's associations was hampered by social norms and official practices. Gradually, women emancipated themselves, first in areas that were considered to represent 'motherhood' - religiosity, charity and nationalism. Women first began to gain organizational and decision-making experience outside the home in charities, Jewish and Christian. The association for the support of women of military veterans in Bratislava (1882 - 1945) had an exceptional, not charitable, but self-help character. Despite the Marxist-Leninist arguments and the proclaimed irreconcilability, women in the communist movement used similar forms of supportive activities as the so-called burgher women's associations - charity events, evening cooking and sewing courses, amateur theater, etc. The range of women's associations ranged from traditional charitable and religious associations to more modern social and health associations, from cultural and educational associations such as Živena or the Slovak Women's Union to isolated estates such as the Housewives and Mothers Association, which represented the interests of housewives.

Keywords:

Spolky, ženy, dobročinnosť, svojpomoc, veteráni, YWCA

Od milosrdenstva po Obrodné hnutie mladých žien YWCA. Formy angažovanosti ženských podporných spolkov v 19. a 20. storočí

Abstrakt:

V 19. storočí vznik ženských asociácií brzdilo pôsobenie spoločenských noriem aj úradné praktiky. Postupne sa ženy emancipovali, a to najskôr v oblastiach, ktoré sa považovali za reprezentujúce „materinskosť“ – v religiozite, charite a v nacionalizmoch. Organizačné a rozhodovacie skúsenosti mimo domova začali ženy získavať najprv v dobročinných spolkoch, židovských a kresťanských. Výnimočný, nie dobročinný, ale svojpomocný charakter mal spolok na podporu žien vojenských veteránov v Bratislave (1882 – 1945). Ženy v komunistickom hnutí napriek marxisticko-leninskej argumentácii a proklamovanej nezmieriteľnosti používali podobné formy podpornej činnosti ako tzv. meštianske ženské spolky – charitatívne akcie, večerné kurzy varenia a šitia, ochotnícke divadlo atď. Paleta ženského spolčovania siahala od tradičných dobročinných a náboženských asociácií po modernejšie sociálno-zdravotné, od kultúrno-vzdelávacích ako Živena či Jednota slovenských žien po ojedinelé stavovské ako Združenie gazdín a matiek, ktoré zastupovalo záujmy žien v domácnosti.

Kľúčové slová:

Spolky, ženy, dobročinnosť, svojpomoc, veteráni, YWCA

Mgr. et Mgr. Daniela Rošková, PhD.

Obstetrices et medicae: Childbirth and care of the mother and the newborn in ancient times

Abstract:

The aim of the article is to introduce the profession of midwives in antiquity and to point out the specifics of the care of pregnant women, mothers and newborns in the period of ancient Greece and Rome. The work will be based on literary sources (especially the work of Soranos) and epigraphic sources - funerary inscriptions. Ancient Greece and Rome, midwives, mother and newborn care, natality, pregnancy, childbirth, medical care for women.

Keywords:

childbirth, mothers, newborns, ancient word, epigraphic sources

Obstetrices et medicae: Pôrodnosť a starostlivosť o rodičku a novorodenca v antike

Abstrakt:

Cieľom príspevku je predstaviť profesiu babíc v antike a poukázať na špecifiká starostlivosti o tehotné ženy, rodičky a novorodencov v období antického Grécka a Ríma. V práci budeme vychádzať z literárnych prameňov (najmä dielo Sorana) aj epigrafických pamiatok – náhrobných nápisov. Staroveké Grécko a Rím, pôrodné babice, starostlivosť o rodičku a novorodenca, natalita, tehotenstvo, pôrod, lekárska starostlivosť o ženy.

Kľúčové slová:

pôrodnosť, rodičky, novorodenci, antika, epigrafické pamiatky

Elizabeth Cobar (1578? - 1626) and her Laic Healing Practice at the Beginning of the 17th Century

Abstract:

The topic of our paper is the laic, i.e. non-professional healing activity of Countess Elizabeth Cobar (1578? - 1626), wife of Count George Turzo (1567 - 1616), the Hungarian Palatine in the years 1609 - 1616. Although the provision of basic health care, especially to family and relatives, was an unwritten obligation for women as mothers and wives in the early modern period in our territory, Elizabeth Cobar took on this task with unusual dedication. In addition to her husband, who was mostly treated by specialist doctors, she focused her attention on her mother, children and grandchildren. Several of the surrounding nobles also turned to her for help in their illness, which attests to her authority and experience in laic healing. She took care of her children's health continuously from their childhood and later often helped her daughters and daughters-in-law with the births of their children. In the last period of her life, she focused her attention on her grandchildren, whom she brought up in her home in the Bytča Castle and paid considerable attention to their health. In addition to the medicines prescribed by doctors, she also prepared her own medicines, mainly from herbs growing on her estates. The communication about their collection or import with the administrators of the Bytča, Lietava or Orava estates is, in addition to the precious evidence of the use of the Slovak language, a source of knowledge about the level of healing, or rather phytotherapy, and the plants used for medicinal purposes in the early modern history.

Keywords:

Elizabeth Cobar, Aristocracy, Early Modern History, Laic Healing, Illness, Medicine

Alžbeta Cobarová (1578? - 1626) a jej laická liečiteľská prax začiatkom 17. storočia

Abstrakt:

Témou nášho príspevku je laická, teda neprofesionálna liečiteľská činnosť grófký Alžbety Cobarovej (1578? – 1626) manželky grófa Juraja Turza (1567 – 1616), uhorského palatína v rokoch 1609 – 1616. I keď bolo základné poskytovanie starostlivosti svojim blízkym, najmä rodine a príbuzným, v období raného novoveku na našom území pre ženy ako matky a manželky nepísanou povinnosťou, Alžbeta Cobarová sa tejto úlohy chopila s nevšedným nasadením. Okrem svojho manžela, ktorý sa ale zväčša dával liečiť odbornými lekármi, sa jej pozornosť sústredila na jej matku, deti a vnúčatá. Aj viacero okolitých šľachticov sa na ňu obrátilo s prosbou o pomoc v chorobe, čo dosvedča jej autoritu a skúsenosti v laickom liečiteľstve. O zdravie svojich detí sa starala nepretržite od ich detstva a neskôr neraz pomáhala svojim dcéram a neveste aj pri pôrodoch ich detí. V poslednom období svojho života upriamila pozornosť na vnúčatá, ktoré vychovávala u seba v Bytčianskom hrade a značnú pozornosť venovala ich zdraviu. Okrem liekov, predpísaných lekármi, si pripravovala lieky aj sama, hlavne z bylín, rastúcich na jej panstvách. Komunikácia o ich zbere alebo dovoze so správcami bytčianskeho, lietavského, či oravského panstva je okrem vzácných dokladov používania slovenského jazyka zdrojom k poznaniu úrovne vtedajšieho liečiteľstva, či skôr fytoterapie, a rastlín, ktoré sa v ranom novoveku využívali na liečebné účely.

Kľúčové slová:

Alžbeta Cobarová, aristokracia, raný novovek, laické liečiteľstvo, choroba, liek

Noble Women as Healers in the Early Modern Period

Abstract:

The lack of qualified doctors in the Middle Ages and early modern times and the absence of any managed health care were replaced by various healers, surgeons, bathers, and often charlatans. The unwritten duties of women also included caring for the health of the immediate family (as well as domestic animals); in the case of aristocratic women, this duty was extended to include members of the court. Some have found a hobby in healing and, thanks to their interest and empirical experience, have become recognized 'doctors'. The paper will focus on several well-known women who have been treated, their work, the acquisition and transfer of knowledge and the reflection of the environment on their activities.

Keywords:

Early modern age, aristocratic women, healing, collection of recipes.

Šľachtické ženy ako liečiteľky

Abstrakt:

Nedostatok kvalifikovaných lekárov v stredoveku a ranom novoveku a neexistencia akejkoľvek riadenej zdravotnej starostlivosti suplovali rôzni liečitelia, chirurgovia, kúpeľníci, často aj šarlatáni. K nepísaným povinnostiam žien patrila aj starostlivosť o zdravie bezprostrednej rodiny (ako aj domácich zvierat), v prípade šľachtických žien sa táto povinnosť rozšírila aj o príslušníkov dvora. Niektoré našli v liečení záľubu a vďaka ich záujmu a empirickým skúsenostiam sa stali uznávanými "lekárkami". Príspevok sa zameria na niekoľko známych žien, ktoré liečili, ich pôsobenie, získavanie a odovzdávanie poznatkov a reflexiu okolia na ich činnosť.

Kľúčové slová:

Raný novovek, šľachtické ženy, liečenie, zbierky receptov.

Widows in the mining towns of Transylvania (16th-17th century)

Abstract:

On the field of Principality of Transylvania there are so many well-known mining towns. From among these towns was preeminent Abrudbánya, it had a very important role in the princely precious mining. In the early modern area ore mining belonged to men. Ore mining was very risky, so lot of miner-wife remained widows. The richer widows had so many opportunities after their husbands' death. They could get married to another miner, in this case the new husband can lead the mines, ore the widows can try to lead alone the mines. I would like to perform the ways which these widows can choose in the 16th and 17th centuries with the help of written sources (testament, contract, register), how they can succeed in the field what would be dominated by men.

Keywords:

Transylvania, precious mining, widow, Abrudbánya, testament

Asszonyorsok az erdélyi bányavárosokban (16.-17. század)

Kivonat:

Az önálló erdélyi állam több híres bányavárossal is büszkélkedhetett. Ezek közül kiemelkedett Abrudbánya, amely ebben a korszakban az egyik legfontosabb aranybányászattal foglalkozó erdélyi város volt. A kora újkor évszázadaiban, ahogy korábban és később is, a bányászati termelés elsősorban a férfiak feladata volt. Az érctermelés azonban sok veszéllyel is járt, sok esetben történt, akár súlyos kimenetelű baleset is a bányákban, így sok bányászfeleség maradt özvegyen. A nagyobb bányavagyont öröklő asszonyok előtt több út is kínálkozott. A korszakban bevett szokás szerint újra férjhez mehettek, vagyonukat az új férjre bízva, vagy maguk próbálhatták meg irányítani a bányákat, kisebb – nagyobb sikerrel. Előadásomban korabeli írott források (végrendeletek, összeírások, szerződések) alapján kívánom bemutatni, milyen út kínálkozott a polgári körben élő özvegyasszonyok számára egy férfiak uralta szakmában.

Kulcsszavak:

Erdély, nemesércbányászat, özvegy, Abrudbánya, végrendelet

The image of the architect in the Czechoslovak official discourse 50s-60s. years.

Abstract:

The paper deals with the construction of the image of the architect in the Czechoslovak official discourse of the 50s and 60s years. The topic reflects the efforts to change gender culture in the coming period of state socialism in the 50s years and their modifications in the next decade given the gradual stabilization of the system. The paper will focus on three important aspects that have been proclaimed in these trends: increasing the qualifications of employed women, increasing the number of women with technical education, the ambivalence of the private and public spheres. The image of the architect will be embedded in the concept of a new socialist woman.

Keywords:

gender, private / public sphere, higher education, architect, state socialism, Czechoslovakia

Obraz architektky v československém oficiálním diskurzu 50.-60. let.

Abstrakt:

Příspěvek se věnuje konstrukci obrazu architektky v československém oficiálním diskurzu 50. a 60. let. Téma odráží snahy o proměnu genderové kultury v nastupujícím období státního socialismu v 50. letech a jejich modifikace v následujícím desetiletí dané postupnou stabilizací systému. Příspěvek se zaměří na tři důležité aspekty, které byly v rámci těchto trendů proklamovány: zvýšení kvalifikace zaměstnaných žen, zvýšení počtu žen s technickým vzděláním, ambivalence soukromé a veřejné sféry. Obraz architektky bude zasazen do konceptu nové socialistické ženy.

Klíčové slova:

gender, soukromá/ veřejná sféra, vysokoškolské vzdělávání, architektka, státní socialismus, Československo.

doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD. MPH - PhDr. Anna Falisová,
CSc. - RNDr. Miroslav Tibor Morovics, CSc.

**From sign wise woman to midwives. Professionalization of
training and practice of midwives in Slovakia from the
interwar period to the 1960s.**

Abstract:

The preparation for the exercise of the typically female profession of midwives went through great changes from the takeover of the heritage from the monarchy to the reform of the health care system in Czechoslovakia in the 1960s. It was a process of gradual professionalization of professional training, as well as the practice of midwives, in which the grandmothers were gradually replaced by midwives and the midwifery practice itself was concentrated almost exclusively in hospitals at the end of the period under review. The changing requirements for the work of midwives were determined by the development of medicine, but also by social changes, which were reflected in the demands of this profession. The paper focuses on the characterization of content and institutional changes in the training of midwives in Slovakia, on the conditions of their work and on the development of the institutional framework for the exercise of this profession.

Keywords:

wise woman and midwives, professionalization, history, Slovakia

**Od cedulových babíc k pôrodným asistentkám.
Profesionalizácia odbornej prípravy a praxe pôrodných
asistentiek na Slovensku od medzivojnového obdobia po 60.
roky 20. storočia.**

Abstrakt:

Príprava na vykonávanie typicky ženského povolania pôrodných babíc prešla od prevzatia dedičstva z monarchie po reformu systému zdravotníctva v Československu v 60. rokoch 20. storočia veľkými zmenami. Šlo o proces postupnej profesionalizácie odbornej prípravy, ako aj samotnej praxe pôrodných asistentiek, v rámci ktorého babice boli postupne nahradené pôrodnými asistentkami a samotná pôrodná prax sa v závere sledovaného obdobia sústredila takmer výhradne do nemocníc. Meniace sa požiadavky na prácu pôrodných asistentiek boli determinované vývojom medicíny, ale aj spoločenskými zmenami, ktoré sa premietli do nárokov na toto povolanie. Príspevok je zameraný na charakterizovanie obsahových a inštitucionálnych zmien odbornej prípravy pôrodných asistentiek na Slovensku, na podmienky ich práce a na vývoj inštitucionálneho rámca výkonu tohto povolania.

Kľúčové slová:

pôrodné babice a asistentky, profesionalizácia, dejiny, Slovensko

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D

Sibylla Bolla-Kotek. The lawyer between Prague and Vienna

Abstract:

The article, based on the example of S. Bolla-Kotek, a graduate of the German University in Prague and the first professor of law in Vienna, shows how the political career was influenced by the political events of the 20th century.

Keywords:

Sibylla Bolla-Kotek, 20th century, law, women

Sibylla Bolla-Kotek. Právnička mezi Prahou a Vídní.

Abstrakt:

Příspěvek na příkladu S. Bolla-Kotek, absolventky německé univerzity v Praze a první profesorky práva ve Vídni, ukazuje, jak vědeckou kariéru ovlivňovaly politické události 20. století.

Klíčové slová:

Sibylla Bolla-Kotek, 20. století, právo, ženy

The Difficult Path to Free Choice of Profession: Indomitable Women in the Footsteps of Hippocrates

Abstract:

The women's issue is a complex issue of the position of women in the family and society. The struggle of women for employment in the field of medicine illustrates very well the social structures that have hampered women's social mobility and their access to occupations associated with high social prestige. It was not until 1895 that legislation was passed in Hungary that allowed women to study at medical schools. Nevertheless, the institutions were very reserved about accepting women. The first Slovak female doctor graduated was Mária Bellová (1911), other women - doctors entered the profession slowly. The paper focuses on the conditions of employment of women doctors in an international and historical perspective.

Keywords:

Female Physicians, Slovakia, Social Rights

Ženy v armáde v minulosti a dnes

Abstrakt:

Ženská otázka predstavuje komplex problémov, týkajúcich sa postavenia ženy v rodine a v spoločnosti. Zápas žien o pracovné uplatnenie na poli medicíny veľmi dobre ilustruje spoločenské podmienky, ktoré brzdili sociálnu mobilitu žien a ich prístup do povolání spájaných s vysokou spoločenskou prestížou. V Uhorsku bola až v roku 1895 prijatá legislatíva, umožňujúca ženám študovať na lekárskech fakultách. Napriek tomu inštitúcie sa k prijímaniu žien stavali veľmi rezervovane. Prvou promovanou slovenskou lekárkou bola Mária Bellová (1911), ďalšie ženy – lekárky pribúdali len pomaly a významnejší nárast nastal až v 2. polovici 20. storočia. Príspevok sa zameriava na podmienky uplatnenia žien-lekároch v medzinárodnej a historickej perspektíve.

Kľúčové slová:

ženy-lekárky, Slovensko, sociálne práva

The position of midwives in the interwar period in the district of Šaľa

Abstract:

The women's issue is a complex issue of the position of women in the family and society. The struggle of women for employment in the field of medicine illustrates very well the social structures that have hampered women's social mobility and their access to occupations associated with high social prestige. It was not until 1895 that legislation was passed in Hungary that allowed women to study at medical schools. Nevertheless, the institutions were very reserved about accepting women. The first Slovak female doctor graduated was Mária Bellová (1911), other women - doctors entered the profession slowly. The paper focuses on the conditions of employment of women doctors in an international and historical perspective.

Keywords:

wise women, interwar period, Šaľa, Galanta, Czechoslovakia

Postavenie pôrodných babíc v medzivojnovom období v okrese Šaľa

Abstrakt:

Po vzniku Československej republiky medzi základné úlohy štátu v oblasti zdravotníctva bolo zlepšiť zlý zdravotný stav obyvateľstva spôsobený dlhotrvajúcou vojnou, postupne znížiť vysokú dojčenskú úmrtnosť a likvidovať počet infekčných ochorení. V období Rakúsko – Uhorska pôrodné babice museli mať štátom uznaný diplom. V prípade, ak pôrodná asistentka nemala možnosť takýto diplom získať, najmä kvôli vzdialenosti vzdelávacieho inštitútu, mala možnosť vykonávať prax, ale len vtedy, ak v obci, kde pôsobila, nebola ani jedna diplomovaná asistentka. Tak pôrodné asistentky, ktoré svoju prax vykonávali bez rôznych odborných škôl, prinútili študovať, alebo svoju prax zanechať. Prednáška poukazuje na jednotlivé osobnosti pôrodných babíc, ktoré preukazovali svoju lojalitu, jedinečnosť a všestrannosť. Tieto ženy boli silné osobnosti, ktoré často upadli do nevedomia. Príspevok je zameraný na región Šaľa.

Kľúčové slová:

Pôrodné babice, medzivojnové obdobie, Šaľa, Galanta, Československo

Women in the military in the past and today

Abstract:

The paper focuses on women who have been active in the military in the past and have volunteered for the military. The aim is to bring closer the position, employment and participation of women in uniform, whether at home or abroad. Attention is focused mainly on the period from the Second World War to the present. Women, whether from Slovak or Czech territory, have many times in the past joined the domestic resistance abroad, for example, they joined the units of the Soviet Union, the Middle East, Yugoslavia or England. However, their application was not uniform for each country. They held various positions and their presence in the army is also documented by collection items at the Military History Museum in Piešťany. This issue is currently one of the lesser known aspects in the history of society.

Keywords:

women, army, military, past, war.

Ženy v armáde v minulosti a dnes

Abstrakt:

Príspevok sa zameriava na ženy, ktoré v minulosti aktívne pôsobili v armáde a dobrovoľne vstupovali do vojenských jednotiek. Cieľom je priblížiť postavenie, uplatnenie a účasť žien v uniformách, či už v domácom prostredí, alebo v zahraničí. Pozornosť je upriamená najmä na obdobie od druhej svetovej vojny až po súčasnosť. Ženy či už zo slovenského alebo českého územia, vstupovali v minulosti mnohokrát do domácich odbojov v zahraničí, hlásili sa napríklad k jednotkám Sovietskeho zväzu, Stredného východu, Juhoslávii alebo Anglicka. Ich uplatnenie však nebolo jednotné pre každú krajinu. Zastávali rôzne funkcie a ich prítomnosť v armáde dokumentujú aj zbierkové predmety vo Vojenskom historickom múzeu v Piešťanoch. Táto problematika v súčasnosti patrí k menej známym aspektom v rámci dejín spoločnosti.

Kľúčové slová:

ženy, armáda, vojenstvo, minulosť, vojna

Catholic women's orders in the role of 'teacher' in 16th and 17th century

Abstract:

The ever-expanding expansion of the Reformation was a great loss to the Catholic Church. As a manifestation of the Counter-Reformation, new orders of monks emerged, such as the order of the 'Orsolites' founded by Angela Merici (1470-1540), who provided high-quality education at their Jesuit university for their students and (not exclusively) daughters of noble families. In addition to the Orsolites, the Order known as the English Misses (Institutum Beatae Mariae Virginis), founded by Mary Ward (1585-1645), played a significant role in Catholic women's education. The Institute of English Ladies was a great success in the modern age, not only in the archipelago but also in other prominent European cities (Cologne, Vienna, Rome, Munich, Lüttich, Naples and Perugia).

Keywords:

Ordo Sanctae Ursulae, Institutum Beatae Mariae Virginis, women's education, catholic church orders, modern age

Katolikus női egyházrendek "tanár" szerepében a 16. és 17. században.

Kivonat:

A reformáció egyre nagyobb mértékű terjeszkedése, nagy veszteséget jelentett a katolikus egyház számára. Az ellenreformáció egyi megnyilvánulásaként új szerzetesrendek jöttek létre, például a Angela Merici (1470-1540) által alapított "orsolyiták" apácarendje, akik a jezsuita rendel egyetemben magas színvonalú oktatást nyújtottak növendékeiknek és nevelésükben részesített (nem kizárólag) főnemes-i családok leánygyermekéiknek. Orsolyiták mellett a katolikus nőnevelés tekintetében jelentős szerepet töltöttek be az angolkisasszonyok néven ismert rendek (Institutum Beatae Mariae Virginis), amelynek alapítóját Mary Ward (1585-1645) személyében találjuk. Az angolkisasszonyok intézet nagy sikernek örvendett az újkorban, nem csak a szigetország területén, de egyéb kiemelkedő európai városban is megtalálhatók voltak (Köln, Bécs, Róma, München, Lüttich, Nápoly ill. Perugia).

Kulcsszavak:

Ordo Sanctae Ursulae, Institutum Beatae Mariae Virginis, nőnevelés, katolikus egyházrendek, újkor

Katolícke ženské rády v úlohe "pedagóga" v 16 a 17. storočí

Abstrakt:

Čoraz širší rozmach protestantizmu pre katolícku cirkev priniesol výrazné straty. Jedným z pôsobov rekatolizačného hnutia bolo založenie nových rádov, napr. Angelou Merici (1470-1540) založený rád "uršulínok", ktoré, ako aj rád jezuitov, zabezpečoval výchovu a vzdelávanie svojich zverencov na vysokej úrovni. To (nielen) v prípade dcér vysokopostavenej šľachty. Popri uršulínkach významnú rolu vo vzdelávaní mladých dievčat hrala tzv. anglické dievčenské školy alebo Inštitút Preblahoslavenej Panny Márie (Institutum Beatae Mariae Virginis), ktorej zakladateľkou bola Mary Ward (1585-1645). Táto inštitúcia mala zožala od svojho založenia veľký úspech, čo jej umožnilo rozšíriť svoje pôsobenie aj mimo Anglicka. Nové školy tohto typu vznikali vo väčších európskych mestách, ako napri. Kolín, Viedeň, Rím, Mníchov, Liège, Neapol, či Perugia.

Kľúčové slová:

Ordo Sanctae Ursulae, Institutum Beatae Mariae Virginis, výchova a vzdelávanie dievčat, katolícke rády, novovek

ŽENY V TIENI DEJÍN II.

(Ne)známe ženy v známom prostredí

Prednášajúci/ Előadók

NŐK A TÖRTÉNELEM HOMÁLYÁBAN II.

Ismer(e)t(len) nők ismert közegben

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Contact: bahenska@mua.cas.cz

Mgr. et Mgr. Silvia Cápiková, PhD.

Ústav sociálneho lekárstva a lekárskej etiky, Lekárska fakulta,

Univerzita Komenského v Bratislave

Contact: silvia.capikova@fmed.uniba.sk

PaeDr. Csonka Ákos

Nemzetstratégiai Kutatóintézet

Contact: akos.csonka@nski.gov.hu

Mgr. Lukáš Danko

Vojenský historický ústav Bratislava

Vojenské historické múzeum Piešťany

Contact: lukas.danko@vhu.sk

Mgr. Gabriela Dudeková Kováčová PhD.

Historický ústav SAV

Contact: gabriela.dudekova@savba.sk

Mgr. Pavol Jelínek, PhD.

Slovenské Národné Múzeum – Archeologické múzeum

Contact: pavol.jelinek@snm.sk

PhDr. Emanuel Jirkal, PhD.

Univerzita Konštantína Filzofa v Nitre

Contact: ejirkal@ukf.sk

PhDr. Viera Jurková

Vojenský historický ústav Bratislava
Vojenské historické múzeum Piešťany
Contact: viera.jurkova@vhu.sk

Kepka Marek, MA

Sacher Polgári Társulás Zselíz
Contact: sacherhouse@sacherhouse.com

PhDr. Tünde Lengyelová , CSc.

Historický ústav SAV
Contact: tunde.lengyelova@savba.sk

Mgr. Mária Letzová

Katedra histórie, Filozofická fakulta,
Trnavská univerzita v Trnave
Contact: m.letzova@gmail.com

Mgr. Kristína Liberčanová, PhD.

Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta,
Trnavská univerzita v Trnave
Contact: kristina.libercanova@truni.sk

PhDr. Michaela Mandák Niklová , PhD.

Krajský pamiatkový úrad Nitra
Contact: michaela.niklova@pamiatky.gov.sk

PhDr. Elena Mannová , CSc.

Historický ústav SAV
Contact: elena.mannova@savba.sk

PhDr. Mária Kočnerová, PhD.

Katedra politológie a európskych štúdií, Filozofická fakulta,
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Contact: mkocnerova@ukf.sk

Mátyás-Rausch Petra, PhD.

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi
Kutatóközpont Történettudományi Intézet ELTE

Contact: matyas-rausch.petra@abtk.hu

Mgr. Molnár Mária

Katedra histórie, Filozofická fakulta,
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Contact: marymolnarova91@gmail.com

doc. PhDr. Eva Morovicsová Eva, PhD. MPH

Lekárska fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
Contact: eva.morovicsova@fmed.uniba.sk

prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

Historický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové
Contact: dana.musilova@uhk.cz

doc. Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.

Historický ústav, Filozofická fakulta,
Masarykova Univerzita v Brne
Contact: necasova@phil.muni.cz

Oborni Teréz Dr. Habil

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi
Kutatóközpont, Történettudományi Intézet ELTE

Contact: oborni.terez@abtk.hu

Mgr. Daniela Rošková , PhD.

Katedra všeobecných dejín, Filozofická fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave

Contact: daniela.roskova@uniba.sk

Mgr. Jana Stráníková, PhD.

Ústav historických věd, Univerzita Pardubice

Contact: jana.stranikova@upce.cz

Szalai Ágnes

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Bölcsészettudományi
Kutatóközpont Történettudományi Intézet, ELTE,
Történelemtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató

Contact: szalai.agnes@abtk.hu

Mgr. Judita Szekeresová Kováčsová, PhD.

Štátny archív v Trnave pracovisko Archív Galanta so sídlom
v Šali

Contact: archiv.tt.ga@minv.sk

Mgr. Eva Škorvanková, PhD.

Katedra všeobecných dejín, Filozofická fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave

Contact: eva.skorvankova@uniba.sk

...

PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Historický ústav Filozofické fakulty, Univerzita Hradec Králové

Contact: jiri.stepan@uhk.cz

OBSAH / TARTALOM

Úvod

4

Előszó

5

Program Konferencie / A konferencia programja

6

Program SK 05. apríla 2022

7

Program SK 06. apríla 2022

9

Program HU 2022. április 05.

10

Program HU 2022. április 06.

12

Abstrakty / Kivonatok

13

Mandák Niklová Michaela ENG/SK

14

Jelínek Pavol ENG/SK

15

Jirkal Emanuel

16

Oborni Teréz ENG/HU

18

Škorvánková Eva ENG/SK

19

OBSAH / TARTALOM

Jurková Viera ENG/SK

20

Liberčanová Kristína ENG/SK

21

Štěpán Jiří ENG/CZ

22

Csonka Ákos ENG/HU

23

Kepka Márk ENG/HU

25

Kočnerová Mária ENG/SK

26

Szalai Ágnes ENG/HU

27

Stráníková Jana ENG/SK

28

Dudeková Kováčová Gabriela ENG/SK

29

Musilová Dana ENG/CZ

31

Mannová Elena ENG/SK

32

Rošková Daniela ENG/SK

33

OBSAH / TARTALOM

Letzová Mária ENG/SK

34

Lengyelová Tünde ENG/SK

36

Mátyás-Rausch Petra ENG/HU

37

Nečasová Denisa ENG/CZ

38

Morovicsová Eva ENG/SK

39

Marie Bahenská ENG/CZ

40

Capíková Silvia ENG/SK

41

Szekeresová Kovácsová Judita ENG/SK

42

Danko Lukáš ENG/SK

43

Molnár Mária ENG/SK

44

Prednášajúci/ Előadók

45

Obsah/ Tartalom

50

ISBN
978-80-558-1879-5